

HADTÖRTÉNELMI IRODALOM.

Szerzős Elemer: Ráho végvár története, hadi és mű-leírása. 1916. 8. r. 15 l. Budapest. Képekkel. Ára 1 kor.

Szerzőnk évek óta nagy buzgalommal dolgozik hazai váraink multjának földerítésén. E közben csak helyeselhetjük azt az eljárását, hogy a kisebb jelentéktelenebb, sokszor szinte már feledésbe ment várak és erődök multjával foglalkozik. Nagyobb multú, jelentékenyebb váraink története már úgy is legtöbbször eléggé ismeretes, míg a kisebbek emlékét úgyszólván ki kell ásni, meg kell menteni.

Szerző előszavában panaszosan említi, hogy sokan vannak abban a nézetben, hogy a régi elpusztult várakat a fennmaradt alaprajzok, valamint egyéb emlékek s okmányok alapján reconstruálni nem lehet. Ezzel szemben s daczára a sok ellenszenvnek ő megezáfolni igyekezik azt a nézetet, hogy akkor sem lehet a reconstructió jó, ha kellő adatokkal rendelkezünk is a szóban forgó tárgyról.

Mi úgy tudjuk, hogy szerző ezen tevékenységét mindenütt elismerik, csak miután a történetíró, nem mesét ír, az illető szakférfiak a történelmi kritika legszigorubb alkalmazását kívánják.

Itt van például mindjárt a ráhói torony, a melyről szerző maga a következőket mondja: «*Habár az adatokból nem tűnik ki, hogy a torony-nak milyen volt az alakja, de a fennmaradt alaprajz után itélve és ha tudjuk azt, hogy a XIII. és XIV. század építkezése milyen volt, könnyen elképzelhetjük ennek a lakótoronynak alakját is*»

Hát biz ez történelmi igazságnak nem egészen biztos alap, már csak azért sem, mert egy lappal odébb a szerző ismét maga mondja: *Hogy ez a torony mikor épült és hogy azt ki építette? azt egész pontos-sággal nem tudjuk meghatározni.* Tehát építési korát sem tudván, nem ismerhetjük a stílt sem, a melyben épülhetett és szerző mégis egy szépen megépített torony pontos rajzát adja nekünk.

Azután azt sem értjük, hogy a füzet címlapján mit keres a Csontos-család címere képe 1418-ból, mely egy vártornyot ábrázol egy kürtössel; holott ez sem korra nézve, sem történetében semminémű összefüggésben nincsen a ráhói toronnyal.

Azt azonban el kell ismernünk, hogy *Soós Elemér* nagyon szépen rajzol, valóban művész, a ki bizonyára a történelmi festészet terén is nagy hivatottsággal működhetne.

A Kishont megyei ráhói birtok különben 1398-ban a Hunt Pázmán nembeli *Jákóffiaké* volt. Bél Mátyás szerint 1553—1593-ig a török hódoltság korában, mint végvár szerepelt, várkastélyá alakult és a környékbeli urak 5—600 embert tartottak benne. Ez időben Jákóffy Ferencz volt a várkastély parancsnoka és ő építette azt meg várkastéllyá. 1639-ben történt halála után neje, Dersffy Judith, majd a Jánoki és Palágyi családok öröklék.

A XVII. század közepe táján különben a családfő távollétében, rablók támadták meg, a háziasszonyt megkínózták és a várkastélyt kirabolták.

Legújabb képét *Myskovszky Viktortól* 1866-ból birjuk.

Szerző stýlusa sok helyt magyartalan. Így azt mondja: «feledésbe esett várak».

Egyik rajz fölé pedig ez van írva: «Miskovszky rajza után a ráhói várkastély átalakítva 1866-ban.» Ezt bizonyára mindenki úgy fogja értelmezni, hogy a ráhói várkastélyt Miskovszky rajza után 1866-ban átalakították. Pedig dehogyan. A helyes cím ez lett volna: Az átalakított ráhói várkastély, Miskovszky 1866. évi rajza után.

Soós Elemér: A tihanyi vár története, hadi és műleírása. 1916. Sr. 56 l. Képekkel. Ára 3 korona.

A balatonmelléki várak között Tihany vára és egyháza már jelentékeny szerepet játszott és szerző valóban elismerésre méltó buzgalommal gyűjtötte össze a reá vonatkozó adatokat. A rekonstruálásra vonatkozólag is meg volt a biztos alap, egy fennmaradt régi festményben s a badeni Lajos őrgróf hagyatékában a karlsruhei levéltárban 1686-ból fennmaradt alaprajzban.

E helyen már őskori földvár állott, melyet honfoglaló ősünk elfoglaltak s átalakítottak. I. Endre király 1055-ben alapította Szt. Anianus tiszteletére a tihanyi első templomot, mely a középkori vár védelmére alatt állott. 1300-ban Tapoleczay Lőrincz volt az első ismert várnagy, majd 1326-ban I. Károly király birtokába került. Zsigmond király 1371-ben Somossi Jánosnak adományozta, a ki viszont 2500 aranyért

az Ákos nembeli Micsk bán unokájának István mesternek vetetet zálogba. A mohácsi vész után Ferdinánd kezére jutott s 1527-ben és 1534-ben ostromot állott ki. Ezután több mint egy századig volt védő végház a török ellen, mígnem 1701—1703 között a bécsi kormány leromboltatni rendelte. II. Rákóczi Ferencz szabadságharczai idején, újból hadszíntér lett Tihany s az 1848—49-iki szabadságharcz idején pedig várát újból felépíteni tervezték.

I. Endrét tudvalevőleg Tihanyban temették el. Egy régi követ, melyen kereszt alak van ottan, az ő síremlékének tartanak. Szerző helyesen véli, hogy az nem kereszt, hanem keresztvassal ellátott kard, s a pallosjog jelvénye volt.

Sz.
